

BMP Roofvogels van start

■ In 1997 gaat het Broedvogel Monitoring Project (BMP)-onderdeel Roofvogels van start. Dit houdt in dat tellers zich bij het inventariseren desgewenst kunnen beperken tot uitsluitend roofvogels. Dan moeten wel alle (in theorie negen) roofvogelsoorten onderzocht worden in vaste, grote proefgebieden. Andere onderdelen van het BMP (Alle soorten, Bijzondere Soorten, Weide- en Akkervogels, Stadsvogels) zijn in 1996 geïntroduceerd. Met dit programma denken we ook de roofvogeltellers in Nederland eindelijk in staat te kunnen stellen om hun waardevolle gegevens in te brengen in de databestanden van SOVON.

Samenwerking WRN en SOVON

BMP Roofvogels wordt gecoördineerd in samenwerking met de Werkgroep Roofvogels Nederland (WRN). Begin 1997 is de *Handleiding Veldonderzoek Roofvogels* van de WRN uitgebracht. De WRN en SOVON hebben onderzoeksmethoden, formulieren en organisatie op elkaar afgestemd, waardoor de monitoring-mogelijkheden en de uitwisselbaarheid van resultaten vergroot worden. Het onderzoek van de WRN heeft betrekking op een breed scala aan onderwerpen, van vaststellen

van verstoring tot broedbiologisch onderzoek, terwijl SOVON zich bij roofvogels vooral richt op monitoring.

Monitoring

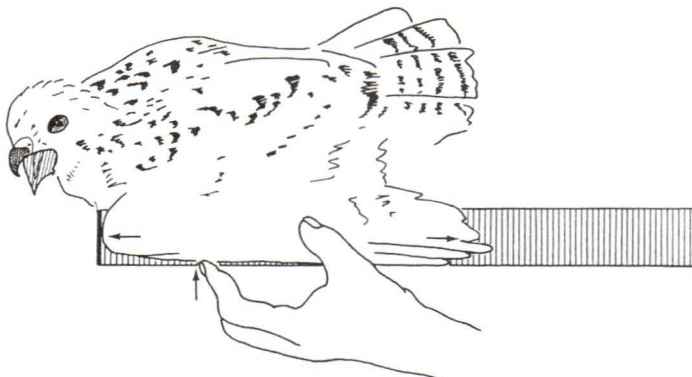
Monitoring staat of valt met instructies, standaardisatie en jarenlange deelname. Voor monitoring in het kader van BMP Roofvogels liggen het studiegebied en de telmethode vast en bij voorkeur ook de te onderzoeken soorten. "Bezint eer ge begint", want in het eerste jaar worden beslissingen genomen en keuzes gemaakt, die jarenlang geldig blijven.

Roofvogelhandboek

Bij de KNNV is in februari de *Handleiding Veldonderzoek Roofvogels* verschenen; op de WRN-dag is deze ten doop gehouden. Rob Bijlsma, die het boek schreef voor de WRN, heeft 'm goed van katoen gegeven. In 160 pagina's goed leesbare tekst wordt uitgebreid uit de doeken gedaan waarom systematisch onderzoek noodzakelijk is en hoe veldwaarnemers gestandaardiseerd onderzoek aan roofvogels kunnen uitvoeren.

Een veelheid aan onderwerpen komt aan de orde, waaronder methoden van kartering, monitoring en nestonderzoek, leeftijdsbepaling en individuele herkenning aan de hand van ruipennen, voedselonderzoek en bewerking, interpretatie en publicatie van gegevens. Nuttige bijlagen completeren dit boek, dat een nieuwe mijlpaal in het Nederlandse roofvogelonderzoek vormt. Het boek is geïllustreerd met vele foto's, technische tekeningen en veldimpressies. Wie ook maar enige interesse in roofvogels heeft, zal dit boek niet willen missen.

Het boek is te bestellen door overmaking van f 32,50 (incl. porto) op Postbank 76284 van de Werkgroep Roofvogels Nederland te Appelscha, onder vermelding van Handboek Roofvogels.

Het nemen van de maximaal gestrekte vleugelmaat (illustratie Rob Bijlsma, uit *Handleiding*).

Welke methode?

Drie methoden zijn toepasbaar, maar gebruik elk jaar dezelfde!

- (1) Territoriumkartering (zie handleiding WRN en BMP)
- (2) Territorium- en nestkartering, zonder controle nestinhoud (WRN)
- (3) Territorium- en nestkartering, incl. controle nestinhoud (WRN).

Welke handleiding?

Roofvogelonderzoekers kunnen het beste werken volgens de richtlijnen in de *Handleiding veldonderzoek roofvogels*, hoofdstuk 2. Instructies met betrekking tot de keuze van het studiegebied en het aanleveren van inventarisatiegegevens volgen hieronder. De SOVON-tellers die al BMP'en, maar er een roofvogelplot bij willen doen, kunnen aan de gang met de (violetkleurige) handleiding Broedvogel Monitoring Project (BMP) *Broedvogels inventariseren in proefvlakken* of, voor kiekendieven en andere zeldzame soorten, met de (oranje) handleiding Landelijk Soortonderzoek Broedvogels (LSB) *Broedvogelinventarisatie Kolonievogels en Zeldzame soorten*.

De territoriumkartering in de Roofvogelhandleiding kijkt in enkele opzichten iets af van de gestandaardiseerde SOVON-richtlijnen (zie tabel 1 en 2 in deze toelichting).

Keuze en aanmelding proefvlak BMP Roofvogels

De keuze van het proefvlak is vrij, maar leg het bij voorkeur in een landschappelijke eenheid in een voor de streek karakteristiek gebied. Zeer grote gebieden bij voorkeur splitsen in enkele kleinere eenheden. In jaren met een geringe tijdsbesteding kan dan nog wel één van de kleinere gebieden worden geïntroduceerd, waardoor de tijdreeks in dat kleinere gebied gewoon doorloopt. De grenzen van het proefvlak mogen niet worden gewijzigd, omdat dan vergelijking tussen jaren onmogelijk wordt. Het gebied moet in het eerste jaar worden aangemeld en beschreven op het formulier 'Aanmelding proefvlak' en krijgt dan een uniek nummer, gekoppeld aan een bepaald gebied op de kaart.

Een nieuwe teller moet in het eerste jaar het volgende inleveren (1 en 2 vóór het broedseizoen):

- 1 *Formulier Aanmelding proefvlak (AP)*
- 2 *Kaart met de precieze ligging van het studiegebied*

3 Telformulier BMP Roofvogels (R)

4 Soortkaarten, waarop de interpretatie is uitgevoerd. Deze gegevens geven inzicht in de volledigheid en betrouwbaarheid van de inventarisatie. De formulieren en de soortkaarten worden gecontroleerd en commentarieerd en in overleg met de teller wordt het uiteindelijke aantal paren vastgesteld.

Te onderzoeken soorten

Om mee te doen met de landelijke monitoring worden tellers verzocht jaarlijks **alle** roofvogelsoorten in hun BMP-proefvlak te inventariseren.

Het vrijlaten van de soortkeuze kan leiden tot onevenwichtige of onduidelijke gegevens en tot een onbetrouwbare afspiegeling van de landelijke trend. In streken waar een soort talrijk is bestaat immers de neiging hem niet te tellen en in streken waar hij zeldzaam is juist wel.

Een uitzondering op deze regel wordt gevormd door de kiekendieven en andere zeer zeldzame roofvogelsoorten (wouwen), waarvan jaarlijks alle broedgevallen door SOVON worden verzameld. Deze s.v.p. invullen per km-hok op het formulier LSB Zeldzame soorten (Z). Roofvogeltellers kunnen dus op twee manieren meedoen aan het BMP Roofvogels: alle roofvogelsoorten onderzoeken of alleen de kiekendieven/zeldzame soorten.

Tellers die meer soorten dan alleen roofvogels willen inventariseren kunnen zich aanmelden bij SOVON.

Organisatie

Om een snelle verwerking van de gegevens te garanderen, is het noodzakelijk dat tellers hun formulieren (BMP R en eventueel LSB Z) uiterlijk 1 oktober bij SOVON (of via de WRN) inleveren. Jaarlijks inleveren van verspreidingskaarten is wenselijk.

Voor elk nieuw seizoen ontvangt de teller een blanco formulier en een antwoordenvolp voor de verzending.

Adressen

SOVON
Rijksstraatweg 178, 6573 DG Beek-
Ubergen (024-6848111), Antwoord-
nummer 2505, 6573 ZX Beek-
Ubergen

WRN (coördinatie)
Aekingaweg 3, 8426 GN Appelscha
(0516-432660)

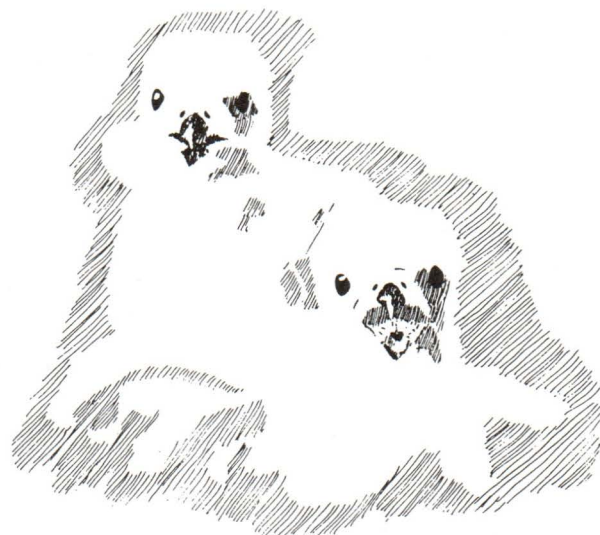
Arend van Dijk

Tabel 1. Aanbevolen grootte van monitoringgebieden voor roofvogels in verschillende habitats, met indicatie van tijdsbesteding (uitgaande van alléén territorium karteren; territorium- en nestkartering zonder controles van de nestinhoud kost naar schatting 10-20% extra tijd), minimale aantal rondes (exclusief nestbezoeken en voorwerk) en belangrijkste inventarisatieperiode.

Habitat	Bos	Cultuur- land	Moeras/ Rietruigte
Oppervlak (ha)	2000-5000	1000-10.000	100-500
Aantal rondes	6	5	5
Tijdsbesteding (uren totaal)	200-500	50-500	20-100
Tijdsbesteding (uren/100 ha)	10	10	20
Periode (maanden)	mrt-aug	apr-aug	apr-aug

Tabel 2. Soortspecifieke criteria voor bepaling van territoria. Wanneer geen nest is gelokaliseerd, moet men uitgaan van een minimaal aantal territoriumindicerende waarnemingen dat vereist is om een territorium op te kunnen voeren. Hierbij wordt uitgegaan van minimaal 5-6 rondes (criteria enigszins gewijzigd naar de BMP-handleiding 1996).

Soort	Datumgrenzen	Waarnemingen	
		Totaal	Tussen datumgr.
Wespendief	20 mei - 10 augustus	2	1
Rode wouw	1 april - 15 juli	3	2
Zwarte wouw	20 april - 15 juli	3	2
Bruine kiekendief	20 april - 30 juni	3	2
Blauwe kiekendief	15 april - 30 juni	3	2
Grauwe kiekendief	1 mei - 15 augustus	3	2
Havik	1 februari - 15 juli	3	2
Sperwer	1 maart - 15 juli	3	2
Buizerd	1 februari - 15 juli	3	2
Torenavalk	1 maart - 15 juli	3	2
Boomvalk	1 mei - 15 september	3	2
Slechtvalk	1 februari - 30 juni	3	2

Jonge roofvogels (Willem van Manen).